

การยุติภาวะสงครามตลอดกาล

โดย พลเรือตรี ณรงค์ ทวีวัฒน์

การยุติกวาระสงครามตลอดกาล

โดย ณ.ณรรท.

“คนไม่น้อย หลังจากกระดมเรี่ยวแรงและเวลาแห่งชีวิตของตน
วิ่งตามหาความสุขจากการเสพสวดยโลก จนเหนื่อยอ่อนแล้ว ก็ผิดหวัง
เพราะไม่ได้สมปรารถนา เมื่อหารสอร่อยหวานขึ้นก็ต้องเจอรสขื่นขมด้วย
บางคนได้สมปรารถนาแล้ว แต่ไม่ชื่นเท่าที่หวัง บ้างก็ถึงจุดที่ตั้งเป้าหมาย
แล้ว แต่ความสุขกลับวิ่งหนีออกหน้าไปอีก ตามไม่ทันอยู่รำไป บางพวกจบ
ชีวิตลงทั้งที่กำลังวิ่งหอบ ยังตามหาความสุขแท้ไม่พบ ส่วนพวก ที่ผิดหวัง
ก็หมดอาลัย ปลอยชีวิตให้ไหลไปเรื่อยเปื่อย อย่างผู้แพ้ตลอดกาล ...
ป.อ.ปยุตโต (พุทธธรรม, ๒๕๖๕)”

สงครามกับมนุษยชาติ

นายทหารอาชีพต้องรู้จัก คาร์ล ฟอน เคลาเซวิทซ์ นักยุทธศาสตร์
เจ้าของ “On War” ที่เป็นคัมภีร์ทางทหารเล่มสำคัญ เขาให้คำจำกัดความ
อมตะไว้ว่า “สงคราม คือ ความสับสนเนื่องของการเมืองด้วยเครื่องมืออื่น
: War is merely continuation of politic by the other means”
ซึ่งหมายถึงว่า การเมืองระหว่างประเทศในรูปแบบปกตินั้น ใช้การเจรจา
ทางการทูตเป็นเครื่องมือปฏิบัติการเพื่อให้ฝ่ายตนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้ง
เอาไว้ แต่ถ้าการเจรจาล้มเหลว ก็ต้องดำเนินการทางการเมืองอีกแบบหนึ่ง
เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เดิมนั้นให้ได้ โดยมี “การทหาร” เป็นเครื่องมือ
แทนการเจรจา คือ “เมื่อพูดกันไม่รู้เรื่อง ก็ต้องฆ่ากันให้ตายไปข้างหนึ่ง”

ดังนั้น มนุษยชาติจึงเล่นการเมืองแบบโหด ๆ นี้นมาตลอด มีทั้ง
สงครามย่อย สงครามใหญ่ สงครามโลก จนล่าสุด คือ กรณีรัสเซีย - ยูเครน
ที่สู้รบกันมาข้ามปีก็ยังไม่จบ (ค.ศ.๒๐๒๓) เพราะพูดกันไม่รู้เรื่อง ทั้งที่ใช้

ภาษาเดียวกัน หรือสื่อสารกันด้วยภาษาที่เคยเข้าใจกัน เช่นนี้แหละ

ยังมีอีกหลายคู่ที่อยู่ในภาวะสงครามมายาวนานจนถึงปัจจุบัน คู่หนึ่งก็คือ เกาหลีเหนือ - เกาหลีใต้ สองประเทศนี้เคยเป็นประเทศเดียวกัน มาเป็นพันปี แต่พอหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เกาหลีก็ถูกแบ่งแบ่งเป็น สองประเทศโดยมหาอำนาจสองฝ่าย คือ ฝ่ายพันธมิตร กับ ฝ่ายคอมมิวนิสต์ ด้วยลัทธิอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน ประชาชาติเดียวกันอย่างเกาหลีจึงถูกแบ่ง ฝ่ายให้สู้รบกันเองอยู่นานเกือบ ๕ ปี จนต้องเสียหายอย่างหนักไปด้วยกัน ทั้งคู่ จึงตกลงสงบศึกกันได้โดยไม่มีใครได้อะไรมากกว่าตอนก่อนสงคราม คือ ขาดทุนด้วยกันทั้งคู่ แต่สถานะสงครามของสองเกาหลีก็ยังคงอยู่มา จนถึงทุกวันนี้ เพราะแม้จะสงบศึกกันไปแล้ว แต่ก็ยังไม่มีการประกาศยุติ สงครามระหว่างกันอย่างเป็นทางการ ต่างคุมเชิงกันไปมา และพร้อมที่จะ ทำสงครามกันใหม่ได้ตลอดเวลา

ทั้งนี้ก็เพราะตามปกติ ในภาวะสงครามย่อมจะมีการปลุกเร้าใจ คนในชาติให้เกิดความโกรธแค้นเกลียดชังอีกฝ่าย เกินกว่าระดับความรู้สึก ที่จะเป็นไปเองตามธรรมดา จนคนทั้งสองฝ่ายเกิดความอยากและพร้อม เต็มที่ที่จะทำการล้างผลาญเข่นฆ่าทำลายกัน และมีความชื่นชมสนใจที่ได้ กระทำเช่นนั้น จึงส่งผลให้ประเทศทั้งสองต้องพร้อมรบ ๑๐๐% และจำเป็นต้อง มีการบังคับเกณฑ์ทหารเรื่อยมายกเลิกไม่ได้ เพราะประเทศเรากำลัง อยู่ในภาวะสงคราม ดังนั้น หนุ่มเกาหลีที่มีอายุครบ ๑๘ ปี ทุกคนต้อง เข้าเป็นทหาร

อีกคู่หนึ่งก็คือ อิสราเอล - ชาติดอาหรับ ที่เข่นฆ่ากันมาช้านานหลายสิบปีด้วยลัทธิศาสนาและการแย่งดินแดน พวกเขาอยู่ในภาวะสงคราม อันยืดเยื้อ โดยไม่รู้ว่าจะจบสิ้นกันเมื่อใด ผลที่ตามมาก็คือ ชาย - หญิง อิสราเอลที่มีอายุ ๑๘ - ๓๕ ปี และมีร่างกายสมบูรณ์ ต้องถูกเกณฑ์ไปเป็น ทหารทุกคน ส่วนชาติดอาหรับก็เกณฑ์คนมาฝึกเป็นนักก่อการร้ายที่ต้อง พลีชีพเพื่อพระเจ้าของพวกเขา สองฝ่ายสูญเสียชีวิตไปมากมายในสงคราม

ดังกล่าว ประชาชนของทั้งสองฝ่ายจึงแทบหาความสุขในชีวิตไม่ได้ ท่ามกลาง
ภาวะสงครามอันยาวนานนี้

อย่างไรก็ตาม ภาวะสงครามที่วุ่นวายนี้ แม้จะยาวนานสักเพียงใด ก็ยังมี
วันที่จะยุติลงได้ ไม่ช้าก็เร็ว ถ้ามีเหตุปัจจัยเพียงพอ เช่น

๑. หลังจากทำลายล้างกันจนเสียหายระดับหนึ่งแล้ว ก็ยังไม่มีวีแวว
ว่าแพ้ชนะกันได้ เพราะมีกำลังรบใกล้เคียงกัน ผู้นำของฝ่ายหนึ่งหรือทั้งคู่
จึงคิดขึ้นมาได้ว่า “พอแค่นี้ดีกว่า ขึ้นไปต่อก็มีแต่พินาศอวสานด้วยกัน
ทั้งคู่” ผู้แพ้ก็จะแพ้อย่างย่อยยับ ผู้ชนะก็จะชนะอย่างยับเยิน กลับมาเล่น
การเมืองแบบปกติดีกว่า

๒. ฝ่ายหนึ่งมีกำลังรบเหนือกว่าอีกฝ่ายมาก รบชนะอย่างรวดเร็ว
ผู้พ่ายแพ้ก็ต้องดูแลตัวเองด้วยการยอมยุติสงครามโดยทันที ยอมจ่ายค่า
เสียหายให้ อย่างไม่มีทางเลือกอื่น

๓. มีคนกลางที่มีอำนาจกำลังรบมากกว่าทั้งคู่ เข้ามายุติสงครามให้
โดยมีผลประโยชน์บางอย่างเป็นรางวัลตอบแทน แบบว่า “ตาอยู่มาเดียวเดียว
คว่ำพุงเพียว ๆ ไปกิน” โดย ตาอินกับตานา มองตากันปริบ ๆ

จึงเห็นได้ว่าทุกสงครามในทางโลกนั้น ไม่ว่ามันจะยืดเยื้อยาวนาน
แค่ไหน ก็ยังยุติลงได้ถ้าเหตุปัจจัยเพียงพอใน ๓ ข้อที่กล่าวมา แต่ถ้ามีใคร
มาบอกว่า “ยังมีสงครามอีกอย่างหนึ่งที่ไม่มียุติได้เลย และเราทุกคน
ล้วนตกอยู่ในภาวะสงครามตลอดกาลชนิดนี้” คุณจะเชื่อไหม

ภาวะสงครามตลอดกาลของชีวิต

คุณอาจไม่เชื่อ สงครามอะไรที่ไม่มีวันสิ้นสุด และเราทุกคนอยู่ในภาวะ
สงครามนี้ด้วย? คำตอบก็คือ “สงครามชีวิต” ที่ฝังอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน
นี่เป็นสงครามในมุมมองทางธรรม

ท่านพุทธทาสภิกขุ กล่าวไว้ว่า “ชีวิตนี้คือกระแสแห่งการดิ้นรนไป
ตามอำนาจของการของ ตัณหา โดยมี อวิชชา เป็นต้นเหตุ” ซึ่งก็หมายความว่า

เราทุกคนที่ยังมีชีวิตอยู่นี้ กำลังทำสงครามอยู่ตลอดเวลา กับข้าศึกตัวฉกาจ ที่มีชื่อว่า “ตัณหา” โดยไม่รู้ตัวด้วยซ้ำว่ามันคือศัตรู เพราะเข้าใจว่ามันคือ “ฝ่ายเรา” แต่ที่แท้แล้วมันคือ “ข้าศึกฝ่ายเรา” นี่เอง ด้วยเหตุนี้ เราจึงเป็น ฝ่ายพ่ายแพ้ต่อตัณหาตลอด เพราะเราไม่รู้จักมันดีพอ หลายคนไม่เคย เห็นหน้าตาของมันด้วยซ้ำ แล้วคุณจะทำอะไรจะสงครามได้อย่างไร ถ้าไม่รู้จัก ศัตรูของคุณ

อย่างที่ ชุนวู เคยบอกไว้ว่า “รู้เขา รู้เรา ร้อยรบมิพ่ายศึก” ดังนั้น ถ้าอยากยุติสงครามชีวิตตลอดกาล ก็ต้องทำความรู้จัก “ตัณหา” ซึ่งเป็น ศัตรูหมายเลข ๑ เสียก่อน จึงจะเอาชนะมันได้ ในฐานะชาวพุทธ หลายคน คงรู้ว่า ตัณหา แปลว่า “ความทะยานอยาก” ซึ่งเป็นเหตุแห่งทุกข์ในชีวิต ที่มนุษย์ทุกคนต้องการหลีกเลี่ยง

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “มนุษย์ทุกคนเกิดมาเพื่อแสวงหาความสุข และหลีกเลี่ยงความทุกข์ แต่ส่วนใหญ่ทำไปโดยสัญชาตญาณ มีใช้ด้วยปัญญา” นั่นคือ คนส่วนใหญ่ไม่รู้ว่า ความทุกข์ ซึ่งก็คือภาวะสงครามตลอดกาล ของมนุษย์ และมีสาเหตุจากอะไร จึงหาทางหลีกเลี่ยงความทุกข์ ด้วยการ ไขว่คว้าหาความสุขมาบำบัดความอยากภายใต้อำนาจของการของตัณหา นั่นเอง ความสุขของปุถุชนก็คือ “การสนองระงับความอยาก”

เพราะความอยากเป็นเหตุแห่งทุกข์ เราจึงระงับความทุกข์ด้วยการ สอนองตัณหา คือ เอามาได้ตามที่ต้องการก็มีความสุขแล้ว เช่น สาวงาม คนหนึ่ง ขณะเดินในห้างสรรพสินค้า เห็นรองเท้าส้นสูงแบรนด์เนมชื่อดัง ซึ่งสวยดีแต่มีราคาแพงเป็นหมื่นเป็นแสน เกิดความอยากได้ขึ้นมา แต่มีเงิน ไม่พอที่จะซื้อก็เป็นทุกข์จากความอยากได้ และหาทางระงับความทุกข์ด้วยการ ครอบครองรองเท้าแล้วกระเป๋แบรนด์เนมแสนแพงนั้นให้ได้ เช่น เธออาจยอมมี “one night stand” กับหนุ่มมือเดิบและมักมีคนไหน ก็ได้ เป็นต้น

แต่เกมตัณหา มันไม่จบแค่นั้น พอได้ตามที่อยาก ความสุขจะลดลง

ทันทีและหมดไปอย่างรวดเร็ว แล้วความอยากอย่างอื่นก็เกิดขึ้นอีก เป็นการเริ่มต้นของความทุกข์อีกรอบ และต้องสนองระงับความอยาก ที่เพิ่มขึ้นต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด เป็นวงจรแห่งความทุกข์ที่ไม่รู้จบ ปุณฺณอย่างเรา จึงตกอยู่ใน “ภาวะสงครามตลอดกาล” ของชีวิต เพราะมีศัตรูตัวร้ายอย่าง “ตัณหา” ด้วยประการฉะนี้

คำถามก็คือ “ตัณหาคืออะไรกันแน่?” พระพุทธเจ้าสอนไว้ว่า ตัณหา คือ ความอยาก ๓ ประเภท ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา และ วิภวตัณหา

กามตัณหา คือ ความอยากเสพ อยากได้ความพึงพอใจทางกาม พุดง่าย ๆ ก็คือ อยากให้ตัวเองได้เสพสุขทางผัสสะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวกาย นั้นเอง เช่น อยากดูหนัง ฟังเพลง กินอาหารอร่อย ๆ อยากมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

ภวตัณหา คือ ความอยากให้ตัวเองได้เป็นนั่นเป็นนี่ เช่น อยากเป็นเศรษฐี อยากเป็นคนมีชื่อเสียงเกียรติยศ อยากหล่ออยากสวย เป็นต้น

วิภวตัณหา คือ อยากให้ตัวเองไม่เป็นนั่นเป็นนี่ เช่น อยากไม่เจ็บไม่จน อยากไม่ต้องเป็นทหารเกณฑ์ อยากไม่โดนเมียด่า เป็นต้น

ประเด็นสำคัญก็คือ ตัณหาเป็นความอยากให้ตัวเองได้ในสิ่งที่ชอบ และไม่อยากได้ในสิ่งที่ไม่ชอบ เมื่อไม่ได้ในสิ่งที่ชอบก็เป็นทุกข์ ได้ในสิ่งที่ไม่ชอบก็เป็นทุกข์

จะเห็นได้ว่า ความทุกข์เกิดขึ้นง่ายและเกิดขึ้นตลอดเวลา มนุษย์จึงตกอยู่ในภาวะสงครามตลอดกาลของชีวิตตั้งแต่เกิดยันตาย เพราะไม่รู้วิธีเอาชนะศัตรูตัวฉกาจอย่างตัณหานี้แหละ

ปุณฺณทุกคนจึงดำเนินชีวิตไปชนิดมะงุมมะงาหรา หาทางออกไม่เจอ เหมือนคนหลงป่า และดันรนไปตามอำนาจบงการของตัณหาด้วยความไม่รู้ในความจริงของโลกและชีวิตอยู่ตลอดเวลา

แต่ในท่ามกลางสงครามตลอดทางของชีวิตนี้เอง ก็มีมนุษย์คนหนึ่ง

ที่สามารถค้นพบทางออกจากสงครามนี้ได้ เมื่อ ๒๖๑๑ ปีมาแล้ว ซึ่งก็คือ “พระพุทธเจ้า” ศาสดาผู้บริสุทธิ์ เปี่ยมด้วยกรุณาและสติปัญญา พระองค์ทรงค้นพบวิธีเอาชนะต้นหอยางเด็ดขาดโดยสรุปออกมาในรูปของ “อริยสัจ ๔” คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งชาวพุทธรู้จักกันดี แต่ไม่ค่อยรู้จักจริงจนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ พวกเราปล่อยให้พุทธธรรมเป็นเรื่องของพระสงฆ์องค์เจ้าท่านปฏิบัติไปฝ่ายเดียว โดยไม่รู้ตัวว่ากำลังโยนทิ้งสิ่งมีค่าที่สุดไปอย่างน่าเสียดาย

วิธีเอาชนะต้นหาเพื่อพาตนให้พ้นทุกข์ของพระพุทธเจ้านั้น อยู่ในอริยสัจข้อที่ ๔ ซึ่งเรียกว่า “มรรค” แปลว่า หนทาง หรือ วิธี ซึ่งหมายถึงวิถีแห่งการดับทุกข์ มีธรรม ๘ ประการ ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ จึงเรียกว่า “มรรคมืองค์ ๘”

การนำมรรคมาเป็นยุทธศาสตร์การยุติภาวะสงครามตลอดกาล

จึงขอเสนอการนำ “อริยสัจ ๔” มาใช้ในรูปแบบที่คล้ายกับการกำหนดยุทธศาสตร์ทหาร ดังนี้

ปัญหา (Problem) : ภาวะสงครามตลอดกาล ก็คือ ทุกข์ ซึ่งเกิดขึ้นในมนุษยทุกคน ตั้งแต่เกิดจนตาย

สาเหตุ (Cause) : เหตุเกิดของทุกข์ หรือ สมุทัย คือ ต้นหา ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา

วัตถุประสงค์ (Ends) : ความดับทุกข์ หรือ นิโรธ คือ ภาวะสงครามตลอดกาลที่ยุติลง

ยุทธศาสตร์ (Ways) : วิธีที่นำไปสู่ความดับทุกข์ หรือ มรรค คือ วิธีของยุติภาวะสงครามตลอดกาล

เครื่องมือ (Means) : เครื่องมือ หรือ ปัญญา คือ กำลังรบที่ใช้ในการยุติภาวะสงครามตลอดกาลนี้ลง

การแจกแจงอริยสัจ ๔ เพื่อนำไปสู่มรรคหรือวิถีทาง

๑. **ทุกข์** คือ ภาวะที่ทนได้ยาก ได้แก่ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย การพบสิ่งที่ไม่รัก การพลัดพรากของรัก อยากรได้สิ่งใดไม่ได้ ล้วนเป็นทุกข์ และความทุกข์เกิดขึ้นในตัวเราเอง เพราะชีวิตอยู่ใต้กฎธรรมชาติที่จะต้องผันแปรไปตามเหตุปัจจัย มีความบกพร่อง บีบคั้น ขัดแย้ง ไม่สมบูรณ์ พร้อมทั้งจะเกิดทุกข์ได้ตลอดเวลา

๒. **สมุทัย** คือ เหตุแห่งทุกข์ ได้แก่ ตัณหา คือ ความทะยานอยาก คอยไฝหาความยินดีใหม่ ๆ เรื่อยไป มี ๓ อย่าง คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา

๓. **นิโรธ** คือ ภาวะไร้ทุกข์ หรือความดับทุกข์ ได้แก่ การที่ตัณหาถูกทำให้ดับไป เป็นความหลุดพ้นจากตัณหาที่เข้าครอบงำ เป็นภาวะแห่งนิพพาน มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา คือ เย็นใจ ไร้ทุกข์ เป็นความสุขที่ไม่ต้องสนองระงับความอยาก

๔. **มรรค** คือ วิธีแห่งความดับแห่งทุกข์ เพื่อยุติภาวะสงครามตลอดกาลลง โดยสิ้นเชิง มีองค์ ๘ ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ

การนำยุทธศาสตร์มาสู่การปฏิบัติ

พระพุทธเจ้าสั่งสอนเราถึง “มรรคมองค์ ๘” ที่นำมาเป็นยุทธศาสตร์เพื่อยุติภาวะสงครามตลอดกาลของชีวิต จึงขอแย้สาระสังเขปขององค์ประกอบทั้ง ๘ แห่งมรรคนี้ด้วยกล่าวคือ (๑) **สัมมาทิฐิ** หมายถึง ปัญญาเห็นชอบตามที่มีอยู่นั้น เชื่อหลักการ เหตุและผล รู้และเข้าใจความจริงของธรรมชาติที่เป็นไปตามเหตุปัจจัยและกฎแห่งไตรลักษณ์ (๒) **สัมมาสังกัปปะ** คือ การคิดเรื่องราวไปตามสัมมาทิฐิในแนวทางความเห็นอย่างนั้น (๓) **สัมมาวาจา** หมายถึง การพูดที่ถูกต้อง ๔ อย่าง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ (๔) **สัมมากัมมันตะ** หมายถึง การกระทำอย่างถูกต้องทางกาย เช่น การใช้มือใช้เท้า ใช้ศีรษะไปในทางที่เป็นกุศล (๕) **สัมมาอาชีวะ** คือ การหาเลี้ยงชีพชอบ การทำมา

หากินอย่างสุจริต (๖) **สัมมาวายามะ** คือ ความเพียรชอบ ความพยายาม ในการละอกุศลและสร้างกุศล (๗) **สัมมาสติ** คือ มีจิตตื่นรู้ ตามทันความคิด ในปัจจุบัน อย่างที่เรียกว่า ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน และ (๘) **สัมมาสมาธิ** หมายถึง ภาวะที่จิตตั้งมั่นเป็นหนึ่งเดียวกับการมั่นทนต่อความเป็นไปรอบตัว สร้างโอกาสให้ปัญญาทำงาน

มรรคมืองค์ ๘ แยกเป็น ๓ กลุ่ม เพื่อให้เข้าใจหลักการและความมุ่งหมายในการปฏิบัติได้ง่ายขึ้น คือ (๑) กลุ่ม**ศีล** ได้แก่ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ (๒) กลุ่ม**สมาธิ** ได้แก่ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ และ (๓) กลุ่ม**ปัญญา** ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ

ศีล : เป็นหลักการควบคุมการแสดงออกทางกายและวาจาให้เป็นไปในทางกุศล เป็นพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับ **สมาธิ** เช่น ไม่เป็นโจรที่ไม่ต้องมัววุ่นวายกับการหลบหนีตำรวจ สามารถทำจิตให้สงบได้ง่าย เป็นต้น

สมาธิ : เมื่อจิตสงบเราก็ใช้ความเพียรสร้างสมาธิได้ด้วย **สติ** ที่ต่อเนื่อง เพื่อเป็นพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับ **ปัญญา** เหมือนการใช้สารส้มแกว่งในน้ำขุ่น เมื่อมันตกตะกอนเป็นน้ำใสก็เห็นได้ชัดเจนขึ้น

ปัญญา : เมื่อรู้แจ้ง**กฎธรรมชาติ**ที่ว่า “สิ่งที่เกิดจากการปรุงแต่งทั้งหลาย ล้วนเป็นไปตามเหตุปัจจัย และเป็นไปตามกฎไตรลักษณ์” คือ โลกนี้ไม่มีอะไรเที่ยงแท้ มันเป็นไปตามเหตุปัจจัยของมัน การเปลี่ยนแปลงย่อมก่อทุกสิ่งไม่มีใครควบคุมบังคับได้ ไม่มีอะไรเป็นตัวตนที่แท้จริง”

มรรคมืองค์ ๘ นี้ แสดงถึงความสัมพันธ์ของ ศีล-สมาธิ-ปัญญา คือ **ศีล** เป็นบาทฐาน (Platform) ของ**สมาธิ** และ **สมาธิ**เป็นบาทฐานให้เกิด**ปัญญา** เพื่อให้ผู้ปฏิบัติรู้แจ้งความจริงของโลกและชีวิตอย่างชัดเจน ว่าไม่มีสิ่งใดที่เที่ยงแท้คงทนไปตลอด ทุกสิ่งย่อมเสื่อมไปตามกาล ไม่อยู่ในบังคับของใคร แม้แต่เราก็ไม่มีเรา คือ ทุกสิ่งเป็น “อนัตตา” พุดง่าย ๆ ว่า “สิ่งทั้งหลายไม่เป็นไปตามใจของเรา แต่เป็นไปตามเหตุปัจจัยของมัน”

ดังนั้น เมื่อเรามีปัญญารู้เข้าใจกฎธรรมชาตินี้แล้ว “ตัณหา”

ซึ่งเป็นศัตรูตัวร้ายของเราจะอ่อนกำลังลง เมื่ออยากให้อะไรเป็นอย่างไรมาก่อน และมันไม่เป็นไปอย่างที่ปรารถนา เราก็ไม่มีความทุกข์กับมัน เพราะเรามีปัญญาเป็นที่พึ่งของตนเอง รู้จักปฏิบัติจัดการให้ตรงตามเหตุและปัจจัยของมันแล้ว

กุศโลบายการสร้างกำลังรบเพื่อยุติภาวะสงครามตลอดกาล

มีนิทานเรื่องหนึ่งซึ่งเล่าว่า นายทิมศักดิ์ มีความทุกข์เป็นอย่างยิ่ง เพราะอยากเป็นคนมีปัญญาเฉียบคมอย่างนักปราชญ์ แต่จนแล้วจนรอด เขาก็ยังโง่งมเหมือนเดิม เพราะไม่รู้วิธีสร้างปัญญา เขาจึงเดินทางไปยังศาลพระพรหมในโรงแรมใหญ่แห่งหนึ่ง เพื่อขอให้พระพรหมช่วยดลบันดาลให้เขาฉลาดขึ้นเสียที นายทิมศักดิ์กล่าวบนบานแก่พระพรหม ด้วยเสียงดังฟังชัด

“ข้าแต่พระพรหมผู้มากด้วยอิทธิฤทธิ์ ในเมื่อพระองค์ทรงสร้างมนุษย์และสรรพสิ่งในโลกนี้ขึ้นมาได้ พระองค์ก็คงจะสร้างปัญญาอันเฉียบแหลมให้ข้าได้โดยไม่ยาก ถ้าพระองค์เมตตาสร้างความฉลาดให้ข้าได้แล้ว ข้าจะขอถวายไข่ม่ม ๑๐๐ ฟอง ให้แก่ท่าน เป็นการตอบแทน”

เดือนต่อมา เขากลับไปที่ศาลแห่งนั้นอีกครั้ง เพราะยังไม่ฉลาดขึ้นแต่อย่างใด และเพิ่มการบนบานให้แก่พระพรหม เป็นไข่ม่ม ๕๐๐ ฟอง สองสัปดาห์ต่อมา นายทิมศักดิ์เดินทางไปศาลพระพรหมเป็นครั้งที่สาม เพราะเขายังโง่งมเหมือนเดิม คราวนี้เขาเพิ่มการบนบานพระพรหมเป็นไข่ม่ม ๑,๐๐๐ ฟอง

ขณะที่นายทิมศักดิ์ลุกขึ้นยืนหน้าศาลพระพรหมและกลับหลังหัน เพื่อจะเดินออกจากรั้วโรงแรมนั้น เขาก็สะดุ้งเล็กน้อย เมื่อพบชายชราคนหนึ่งยืนถือไม้กวาดด้ามยาวอยู่ตรงหน้าเขา “นี่แน่ะพ่อหนุ่ม” ชายชราพูดกับนายทิมศักดิ์เบา ๆ ด้วยความเมตตา “พระพรหมท่านช่วยอะไรใครไม่ได้หรอก ลองดูแลทำความสะอาดศาลนี้มา ๒๐ กว่าปีแล้ว ยังไม่เคยเห็นท่านลุกขึ้นมาขัดเสี้ยนยัดสายสักครั้ง ได้แต่นั่งแข็งทื่อเป็นปูนปั้นอยู่อย่างนั้นทั้งปีทั้งชาติ คิดดูก็แล้วกันพ่อหนุ่ม ท่านช่วยตัวเองไม่ได้แม้แต่จะลุกขึ้นยืน แล้วท่าน

จะช่วยเหลือใครได้”

นายทิมศักดิ์คิดตามและเริ่มฉลาดขึ้นนิด ๆ “แล้วลุงมาบอกผมทำไม?” เขาถามชื่อ ๆ “ลุงสงสารคุณนะ เห็นคุณมาหลายเที่ยวแล้ว ยังไม่ได้ปัญญากลับไปซะที” ชายชราพูดยิ้ม ๆ “ลุงจึงอยากจะบอกว่าวิธีสร้างปัญญาให้เจอไหมล่ะ?” “เอาสิลุง” นายทิมศักดิ์ยิ้มรับ จากนั้น ชายชรา ก็เริ่มบอกวิธีสร้างปัญญาให้แก่ นายทิมศักดิ์ โดยไม่รับสินบนใด ๆ ดังนี้ เรียกว่า **วิธีสร้างกำลังใจ** โดยกล่าวว่า

เมื่อเราพบว่ากำลังใจหลักสำหรับต่อสู้กับ **ตัณหา** ซึ่งเป็น ศัตรูตัวตึงในสงครามชีวิตของเรานั้นก็คือ ปัญญา นี่เอง เราก็ต้องรู้วิธีสร้างปัญญานี้ขึ้นมาให้ได้ เพราะปัญญา คือ การหยั่งถึงความจริงของสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริง ซึ่ง **เหตุปัจจัยของปัญญา** มี ๓ อย่าง คือ สุตมยปัญญา จินตามยปัญญา และภาวนามยปัญญา

๑. ปัญญาที่เกิดจากการ **ฟัง** (รวมทั้งการอ่าน) เป็นการเรียนรู้จากผู้อื่น เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ และการอ่านหนังสือดี ๆ เป็นต้น ภาษาธรรมเรียกว่า “**สุตมยปัญญา**”

๒. ปัญญาที่เกิดจากการ **คิดพิจารณา** เป็นการคิดแบบวิเคราะห์ สืบสาวหาเหตุปัจจัย ที่ภาษาธรรมเรียกว่า “โยนิโสมนสิการ” (Analytical Thinking) หรือ “**จินตามยปัญญา**”

๓. ปัญญาที่เกิดจากการ **ปฏิบัติ** บำเพ็ญธรรม คือ การเจริญวิปัสสนา จนเห็นประจักษ์ความจริงของกายและจิตว่า เป็น ไตรลักษณ์ คือ เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ภาษาธรรมเรียกว่า “**ภาวนามยปัญญา**”

เมื่อเรามีปัญญารู้ว่า ตัวเราอันประกอบด้วยกายและใจนี้เป็นของไม่เที่ยง ไม่คงทน และไม่มีตัวตนอย่างแท้จริงแล้ว ตัณหา ก็ไม่สามารถสร้างความทุกข์ให้เราได้อีกต่อไป เพราะเรารู้แล้วว่าไม่มีตัวตนใด ๆ ที่จะมารองรับความทุกข์อันเกิดจากตัณหา นั้นเป็นการทำลายตัณหา ลงได้อย่างสิ้นเชิงตลอดกาล

ชายชราสรุปว่า “คุณไปหาหนังสือที่มีคุณค่าต่อชีวิตสักเล่ม มาอ่านให้เข้าใจ หรือไม่ก็หมั่นฟังคำสอนของผู้รู้ ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ หรือ ฆราวาส ไม่เข้าใจตรงไหนให้ถาม และนำมาคิด พิจารณาอย่างถี่ถ้วน แล้วฝึกวิปัสสนาให้เห็นความจริงของโลกและชีวิตด้วยตัวของคุณเอง แค่นี้ ปัญญาก็เกิด” “โห ยากจัง!” นายทิมศักดิ์อุทาน “ไม่มีอะไรยากเกินความ พยายามของมนุษย์หรอก ค่อย ๆ เดินทีละก้าว ในที่สุดคุณก็จะถึงจุดหมายเอง ที่มันยากก็คือ คุณไม่เริ่มก้าวเดินเสียทีนั่นแหละ” ชายชรายิ้มอย่างเมตตา อีกครั้ง

ทั้งหมดนี้เป็นเพียงตัวอย่าง ที่ตัดแต่งบางช่วงบางตอนมาฉายให้เห็นสาระสังเขปของยุทธศาสตร์ ในการยุติภาวะสงครามตลอดกาลของ มนุษย์ ซึ่งก็คือ **การดับทุกข์**ในชีวิตรองเรานั่นเอง เพื่อยั่วให้ทุกคน นึกอยากอ่าน หนังสือฉบับเต็ม ๆ ซึ่งมีรายละเอียดลึกซึ้งมากมายที่มีประโยชน์สูงสุด แก่ชีวิตมนุษย์

จึงขอปิดท้ายบทความด้วยการกล่าวว่า หนังสือที่มีคุณค่าต่อ ชีวิตตามที่ชายชราบอกแก่นายทิมศักดิ์ มีอยู่แล้ว ชื่อว่า “พุทธธรรม” เขียนโดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) เจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน ที่หลายคนคงเคยได้ยิน แต่ยังไม่เคยอ่าน ผู้รู้หลายท่านกล่าวไว้ว่า “ถ้าใคร ไม่ได้อ่าน ถือว่าเสียชาติเกิด” ดังนั้น หากอยากสร้างปัญญาเพื่อยุติภาวะ สงครามตลอดกาลในตัวท่าน ขอเชิญไปรับหนังสือ “พุทธธรรม” ได้ มีผู้ใจบุญ พิมพ์เพื่อแจกฟรีที่ วัดญาณเวศกวัน ต.บางกระทีก อ.สามพราน จ.นครปฐม

ขอความเจริญในธรรมจงมีแก่ทุกท่าน เทอญ
